

► [Hlavní stránka](#)

ZOO report 1/05

[Také Zoo Brno je platným členem EAZA](#)

[Šest malých leguánů nosorohých](#)

[Součástí zoo v Colombu je také chovná stanice slonů](#)

[Levharti ze Srí Lanky konečně v Brně](#)

[Tsunami: neumírali jen lidé!](#)

[Horké novinky](#)

[Klokánci králíkovití už odchovali jedno mládě](#)

[Zřizovatel podpořil naši strategii](#)

[Zpět na ZOO report](#)

Také Zoo Brno je platným členem EAZA

Společné úsilí evropských zoologických zahrad, které se datuje od pádu komunismu, má nezanedbatelný význam při záchraně živočišných druhů i ochraně přírody jako celku nejen na našem kontinentě. Dlužno podotknout, že na těchto snahách se významně podílí i Zoo Brno.

České zoologické zahrady jsem poprvé navštívil v roce 1988, těsně před pádem komunistického režimu. Později, v letech 1991 a 1998, jsem pomáhal připravovat řadu seminářů, které informovaly pracovníky českých zoologických zahrad o současných trendech v řízení a o výhodách spolupráce v rámci Evropské asociace zoologických zahrad a akvárií (EAZA) i v rámci Evropských záchovných programů (EEP).

Managerům brněnské zoo upřímně blahopřeji

Při posledním pobytu v České republice jsem také zavítal do Zoo Brno, která právě v onom roce 1998 přebudovávala starý tygřinec v moderní výběh. Od té doby brněnská zoo pokračuje v budování nových výběhů a v přestavbách stávajících objektů na chovná zařízení, která odpovídají světovým standardům. K dosažení současné úrovně – a k tvrdé práci s tím spojené – managementu Zoo Brno upřímně blahopřeji. Rozvoj v Zoo Brno, stejně jako v mnoha dalších zoologických zahradách v České republice i v jiných zemích východní Evropy, má velký význam: tyto zahrady se plně zapojily do spolupráce v síti EAZA, sdružující více než 250 institucí v Evropě. Stěžejním společným cílem všech členů EAZA je udržování a zvyšování optimálních standardů pohody, ubytování a péče o chovaná zvířata. Stejně důležitým posláním EAZA je zdokonalování efektivní osvěty a vědeckého výzkumu v zoologických zahradách.

EAZA klade důraz na ochranu přírody

Největší výzvou pro EAZA a všechny její členy je však zvýšení podílu evropských zoo na ochraně přírody. Během posledních desetiletí výrazně vzrostlo ohrožení životního prostředí a tisíce divokých druhů jsou dnes na pokraji zániku. Evropské zoologické zahrady, které každoročně navštěvují stovky miliónů lidí, hrají důležitou roli v nápravě nebo alespoň ve zmírňování současného neutěšeného stavu. Kromě toho, že mají veškeré předpoklady vzdělávat veřejnost v oblasti ochrany všeho živého, bezprostředně pomáhají při záchraně ohrožených druhů, když se podílejí na evropských záchovných programech a na reintrodukcích živočichů do volné přírody. K ochraně divoce žijících zvířat, biotopů a celých ekosystémů v mnoha částech světa

zoologické zahrady stále více přispívají pomocí finančních prostředků vybraných od svých návštěvníků na kampaně záchrany vybraných druhů. Pracovníci zoo mohou také ochraně přírody posloužit poskytováním svých velkých zkušeností a znalostí o divoce žijících zvířatech.

Strategii WAZA už evropské zoo naplňují

Světová asociace zoo a akvárií (WAZA) hodlá v průběhu letošního roku vydat Ochranařskou strategii světových zoo a akvárií. V ní najdeme návod, jak mohou moderní a odpovědné zoologické zahrady přispět k ochraně přírody. Těší mne a jsem hrdý na to, že mnoho evropských zoo, včetně Zoo Brno, již nyní vzájemně úzce spolupracuje a usiluje o dosažení cílů tohoto dokumentu pro budoucnost planety...

Dr. Leobert E. M. de Boer
prezident EAZA

Leobert de Boer

se narodil v roce 1947 v nizozemském městě Apeldoornu. Vystudoval biologii a geologii na univerzitě v Utrechtu, kde také získal titul Ph.D, a to v oboru genetika primátů. Poté, co se několik let profesně zabýval genetikou v humánní medicíně, nastoupil v roce 1976 do rotterdamské zoo, kde vybudoval biologické a vzdělávací oddělení. V roce 1988 se stal ředitelem nadace se sídlem v Zoo Amsterdam, která podporovala spolupráci mezi nizozemskými zoo. Později tato nadace začala pracovat pro EAZA při organizování programů EEP. Od roku 1993 je Leobert de Boer ředitelem jedné z nizozemských zoo, známé pod jménem Apenheul Primate Park. V roce 1999 se stal předsedou výboru EEP a v roce 2003 byl povolán do funkce prezidenta EAZA.

Šest malých leguánů nosorohých

V inkubátoru pavilonu Tropické království se během posledního říjnového týdne roku 2004 vylíhlo šest leguánů nosorohých (*Cyclura cornuta*). Tato událost zatím završuje řadu významných úspěchů, kterých Zoo Brno dosáhla v odchovech ohrožených ještěřů – z nedávné minulosti připomeňme například odchovy leguánů kubánských či chameleonů Jacksonových. V době narození leguánů nosorohých se rodiče už v

brněnské zoo nenacházeli. Pražští kolegové si skupinu sestávající ze samce a dvou samic, deponovanou po záplavách v roce 2002, vyžádali zpět. Těsně před návratem do Prahy však jedna ze samic nakladla vejce. Ve snůšce jich bylo 15, z toho 8 neoplozených. Sedm oplozených vajec jsme vložili do inkubátoru a udržovali teplotu kolem 30 °C. Do 90 dnů se narodilo šest životaschopných mláďat, jeden zárodek během vývoje uhynul. Nakladená vejce odpovídají svou velikostí vejci slepičímu, během růstu zárodků se však zvětšují a při líhnutí jsou velká jako husí. Pružnost skořápky je dána její schopností vázat atmosférickou vodu. Leguán nosorohý patří spolu s leguánem kubánským (*Cyclura nubila*) a leguánem jamajským (*Cyclura collei*) k největším leguánům světa, dorůstá do délky 1,5 m a vážit může až 9 kg. Obě pohlaví mají na nose tři krátké, kuželovité výrůstky a po stranách zátylku boule. U samců jsou jak výrůstky, tak i boule výraznější. Na ostrově Hispaniola, o který se dělí dva státy – Dominikánská republika a Haiti – a na okolních ostrůvcích žije už jen několik tisíc jedinců. Jeden ze tří současných poddruhů vojenská posádka na ostrůvku Navassa patrně zcela vyhubila. Způsobem života je leguán nosorohý vázán na skalnaté vápencové pobřeží i vnitrozemí porostlé suchomilnou vegetací, úkryty vyhledává v norách. Živí se listy, květy a plody rostlin včetně kaktusů, příležitostně přijímá i živočišnou potravu, housenky či menší příslušníky svého řádu. Dožívá se v průměru 30

let, výjimečně až 50 let. Pro přírodu Antil je typický nedostatek živočišných bílkovin, proto leguány, připomínající pravěké ještěry, lovili Indiáni již před staletími a pro jejich chutné maso je lidé pronásledují dodnes. Od počátku evropské kolonizace musejí leguáni také čelit zavlečeným predátorům, jako jsou psi, kočky, promyky nebo krysy, a s rozvojem turismu trpí též úbytkem přirozeného biotopu. Celý rod *Cyclura* je zařazen do přílohy CITES I Washingtonské konvence i do Mezinárodní červené knihy ohrožených druhů. Strategie ochrany leguánů zahrnuje reintrodukce, promyšlené introdukce i další přemístovací akce, při nichž lze divoké populace posilovat vypouštěním odrostlejších a tedy méně zranitelných mláďat narozených v lidské péči. Odchov v zajetí se nejlépe daří Zoodomu Santo Domingo v Dominikánské republice, vlasti leguánů nosorohých, mnohem obtížnější je v celoročně uzavřených ubikacích s umělým světlem, která musejí používat zahrady v chladnějších oblastech. V Evropě nyní chová leguána nosorohého přibližně dvacet zahrad, prvních odchovů dosáhla Zoo ve Frankfurtu nad Mohanem v období 1991–1993. Spolupráce evropských zoo vyústila v roce 1997 v ustanovení Evropské plemenné knihy, kterou vede Zoo Frankfurt n. M. Brněnská skupina se nyní skládá z devíti jedinců: ze samice, která se pražským leguánům nosorohým narodila v Brně v létě 2003, šesti mláďat narozených v říjnu 2004 a je v ní i dospělý pár přivezený v listopadu 2004 ze Zoo Vídeň. Zoo Brno a Zoo Praha jsou momentálně jedinými českými zahradami, které tento druh chovají.

Michal Balcar

Fotografie k článku:

Vlevo nahoře: *Dospělý samec leguána nosorohého (Foto: Michal Balcar)*

Vpravo dole: *Mladí leguáni nosoroží (Foto: Michal Balcar)*

Součástí zoo v Colombu je také chovná stanice slonů

Podle předměstí, na němž se nalézá, se zoologická zahrada v hlavním městě Srí Lanky Colombu oficiálně nazývá Národní zoo Dehiwala. Patří státu a je jedinou institucí svého druhu na Srí Lance. V podmínkách jihovýchodní Asie jde o velmi kvalitní a pěknou zoo. Jejimi výhodami jsou například úchvatně bujná vegetace, přirozený vodopád a samozřejmě klima,

kteří umožňuje zřizovat volné výběhy s krokodýly a želvami či volná terária s hady. Do Národní zoo se dostává řada sirotek nalezených v přírodě. Ostrov obývají čtyři druhy divokých koček, v zoo je můžeme vidět všechny. Jeden z nich patří k takzvaným velkým kočkám, je to samozřejmě levhart cejlonský (*Panthera pardus kotiya*). Na Srí Lance žije též nejmenší kočkovitá šelma kočka cejlonská (*Prionailurus rubiginosus*), jejíž hmotnost se pohybuje pouze kolem jednoho kilogramu. Zoo chová také cejlonské kočky rybářské (*Prionailurus viverrinus*) a cejlonské kočky bažinné (*Felis chaus kelaarti*). Lidé do zoo přinášejí především různé druhy ptáků a hlavně plazů, z nichž mnozí jsou srílanskými endemity, popřípadě se jedná o ostrovní poddruh či populaci. V této zoo si můžeme prohlédnout například cejlonskou kraju tygrovitou (*Python molurus pimbura*). Domácím druhem Srí Lanky je též želva hvězdnatá (*Geochelone elegans*) a

z krokodýlů například cejlonský krokodýl mořský (*Crocodylus porosus meniyanna*). K endemickým ptákům patří i národní symbol ostrovní republiky divoký kur srílanský (*Gallus lafayetii*), s oblibou chovaný nejen v zoo. Na ostrově dále žijí endemické druhy papoušků, jako je alexandr smaragdový (*Psittacula calthorpeae*), šplhavců, například vousák žlutočelý (*Megalaima flavifrons*), a pěvců – uvedme třeba bulbula srílanského (*Pycnonotus penicillatus*). Všechny tyto druhy lze v Zoo Colombo spatřit. Součástí

Národní zoo je také chovná stanice slonů, umístěná v Pinnawale, asi 130 km severovýchodně od Colomba. Existuje od roku 1975, původně jako domov pro sirotky. Po nějaké době však sloni ve stanici dospěli a někteří se tam začali rozmnožovat. První sluně tohoto cejlonského nominotypického poddruhu slona asijského, tedy slona cejlonského (*Elaphas maximus maximus*), se ve stanici narodilo v roce 1984. Od té doby přichází v Pinnawale na svět jedno až dvě mláďata ročně, v posledních letech i více. V současnosti je to největší chovatelské zařízení pro slony na světě, při mé návštěvě Pinnawaly 26. 11. 2004 bylo ve stanici 69 slonů různého stáří a jedno právě narozené mládě. Někteří sloni se v Dehiwale připravují na návrat do přírody, jiní jsou vychováváni k ceremoniálním účelům či jako pracovní zvířata. V Zoo Colombo můžeme vidět zvířata z celého světa (kromě arktických oblastí), podstatnou část expozic však tvoří fauna Srí Lanky. Zoo chová již několik desítek let kolem dvaceti kusů levhartů cejlonských a je tudíž jejich největším držitelem a chovatelem. Pro chovy tohoto poddruhu v zoologických zahradách po celém světě představuje kolekce v Dehiwale nenahraditelný genetický zdroj.

Ing. Daniel Zeller, PhD.

Fotografie k článku:

Vlevo nahoře: Skupina slonů v Chovné stanici Dehiwala (Foto: Daniel Zeller)

Vpravo uprostřed: Slon vycvičený k práci. Jeho mahut má přezdívku Maharádža (Foto: Daniel Zeller)

Vlevo dole: Orangutan v Zoo Colombo (Foto: Daniel Zeller)

Levharti ze Srí Lanky konečně v Brně

Po zhruba ročních administrativních přípravách výměny zvířat dorazil v sobotu 27. listopadu 2004 ve 23.45 hod. do Zoo Brno pár levhartů cejlonských (*Panthera pardus kotiya*) ze Zoo Colombo na Srí Lance. Příjezd nepřibuzných zvířat se sinhálskými jmény Maga a Ruwani završil několikaleté úsilí Brna o získání jedinců, kteří se mají stát výrazným genetickým posílením evropského chovu vzácné kočkovité šelmy. Pětiletá Ruwani, která už na Srí Lance porodila jedno kotě, se narodila v divočině, odkud pocházejí i rodiče dvouletého Magy. Naposledy byl tento poddruh levharta dovezen ze Srí Lanky do Evropy v roce 1987. Při transportu byla klíčovou jeho první část, kdy výměnou za levharty cestovali na Srí Lanku zebra Chapmanova a kůň Převalského. Koňovití jsou skupinou zvířat vůbec nejnáročnější na přesuny, „převalák“ i zebra ale dorazili do cíle v pořádku. Dlouhá cesta však byla opravdu náročná, zvířata byla zpočátku neklidná – z vnitřku

přepavních beden byly slyšet údery kopyt do stěn. Zpáteční trasa s levharty byla mnohem klidnější. Žádné zvíře nemuselo být uspáno. Veškeré přesuny začaly v pondělí 22. 11. v 11 hod., kdy jsme na Mniší hoře naložili 170 cm vysokou bednu se zebrou. Náklad odjel do Dobřejova u Písku, kde se naložila druhá bedna, vysoká 195 cm, s koněm Převalského. Lidská posádka několik hodin odpočívala a v noci náklad vyrazil do Frankfurtu. V úterý ve 14 hod. začalo odbavování na letišti, odlet v 19.30 se o půl hodiny zpozdil. Po mezipřistání v Dubaji dosedl nákladní letoun Lufthansy na letiště v Colombu ve středu ve 12 hod. (u nás bylo 7 hod.). Odjezd z letiště byl v 16 hod, příjezd do zoo v 18 hod. Tropicá bouře odsunula vykládku na 19. hodinu. Zebra byla na cestě 50 hodin, kůň 47. Levharti cestovali do Brna 36 hodin. Přepřavu zvířat uhradily firmy Veletřhy Brno a ČSA Cargo. Karanténa nových levhartů proběhla v expozičních ubikacích, které jsme důkladně zateplili a vybavili zvlhčovači. Teplotu a vlhkost vzduchu chovatelé kontrolovali během prvních týdnů i v noci. Postupné přizpůsobení evropskému klimatu trvalo několik měsíců, do venkovního výběhu se zvířata dostala až během prvních teplých jarních dní. Levhart cejlonský žije jen na Srí Lance a patří k

jednomu z řady poddruhů levharta skvrnitého, rozšířeného – dnes už ovšem jen místy – v Asii i Africe. Levharti jsou přizpůsobiví, primárně žili v suchých křovinatých savanách, ale později se rozšířili i do hor a pralesů. Levhart cejlonský, zpočátku řazený k levhartům indickým, byl popsán jako samostatný poddruh roku 1956, existenci poddruhu potvrdily genetické studie z roku 1996 (Miththapala et al.). Levhart cejlonský patří k větším poddruhům, srst má žlutohnědou nebo rezavě žlutou s velkým množstvím menších tmavých skvrn a rozet. O jeho životě na Srí Lance však víme velmi málo. Pozorování zatím odhalila, že je zřejmě

více sociální než ostatní poddruhy, také je u něj známo zabíjení i velkých zvířat. Největší kočkovitá šelma na ostrově je schopna ulovit nejen dospělého jelena axixe či sambara, ale i buvola. Levhart cejlonský se nachází na vrcholu potravního řetězce, který na kontinentech obsadil větší tygr či lev, takže hraje zásadní roli v udržování populační hustoty lovené kořisti. Levharti cejlonské jsou zapsáni v Mezinárodním červeném seznamu ohrožených živočichů jako poddruh ohrožený (EN). V zoologických zahradách světa jich žije jen asi 70, nejvíce jich má právě Zoo Colombo – v současnosti 17. V divočině přežívá maximálně 300 kusů, počty stále klesají. Na Srí Lance jsou chráněni již od roku 1938, ale nezákonný lov trvá dál, a to jak mimo chráněná území, tak přímo v nich. Dlouhá léta občanské války v ostrovní zemi (1981–1996) nejenže pozastavila programy na ochranu levhartů, ale také umožnila ozbrojování lidí, které vedlo k rozmachu pytláctví. To je zaměřeno nejen na kořist levhartů, ale i na ně samotné. Levharti mají vysokou komerční hodnotu, pytláci zpeněžují nejen jejich nádhernou kožešinu, ale i

u něj známo zabíjení i velkých zvířat. Největší kočkovitá šelma na ostrově je schopna ulovit nejen dospělého jelena axixe či sambara, ale i buvola. Levhart cejlonský se nachází na vrcholu potravního řetězce, který na kontinentech obsadil větší tygr či lev, takže hraje zásadní roli v udržování populační hustoty lovené kořisti. Levharti cejlonské jsou zapsáni v Mezinárodním červeném seznamu ohrožených živočichů jako poddruh ohrožený (EN). V zoologických zahradách světa jich žije jen asi 70, nejvíce jich má právě Zoo Colombo – v současnosti 17. V divočině přežívá maximálně 300 kusů, počty stále klesají. Na Srí Lance jsou chráněni již od roku 1938, ale nezákonný lov trvá dál, a to jak mimo chráněná území, tak přímo v nich. Dlouhá léta občanské války v ostrovní zemi (1981–1996) nejenže pozastavila programy na ochranu levhartů, ale také umožnila ozbrojování lidí, které vedlo k rozmachu pytláctví. To je zaměřeno nejen na kořist levhartů, ale i na ně samotné. Levharti mají vysokou komerční hodnotu, pytláci zpeněžují nejen jejich nádhernou kožešinu, ale i

kosti, které v tradiční medicíně nahrazují kosti tygří. Dochází také k nepřímým konfliktům mezi levhartem a člověkem, když šelma napadne domácí zvíře – při takovém lovu bývá nejčastější pochoutkou pes. Existenci levhartů cejlonských však nejvíce ohrožuje expanze civilizace, která ničí jejich přirozené životní prostředí. Záchranné projekty se

na Srí Lance zaměřují především na výzkum levhartů ve volné přírodě. Je nutné zjistit více o jejich chování, početnosti, velikosti teritoria atd. Studium v přírodě je velice náročné, neboť levharti jsou experty na ukrytí v terénu a aktivní jsou převážně v noci. Další projekty zahrnují vzdělávání obyvatelstva, například vylepováním plakátů vysvětlujících význam zachování poddruhu, protipytlácké kampaně a prevenci konfliktů levhart–člověk. (Podrobnou zprávu o popisované výměně přinášíme v profipříloze tohoto vydání Zooreportu.)

Mgr. Jana Kantorová, Ing. Daniel Zeller, PhD.

Fotografie k článku (v pořadí shora dolů):

Přenášení bedny s levhartem do ubikace u výběhu Tygří skály (Foto: Lubomír Stehlík)

První okamžiky samce Magy v novém domově (Foto: Lubomír Stehlík)

Maga se začíná rozkoukávat (Foto: Lubomír Stehlík)

Samice Ruwani si prohlíží příchozího přes mříž v obslužné chodbě (Foto: Lubomír Stehlík)

Samce Lothara, rovněž deponovaného z Ostravy, si kolegové odvezli již v létě minulého roku (Foto: Michal Piškula)

Tsunami: neumírali jen lidé!

Obrovská vlna tsunami, která 26. prosince 2004 zničila rozsáhlá pobřeží Sumatry, Thajska, Srí Lanky, Andamanských a Nikobarských ostrovů a řady dalších míst u Indického oceánu, usmrtila dosud nepředstavitelné množství lidí – přes 290 tisíc nic netušících místních obyvatel i turistů. Zabíjela však i zvířata, a to mnohdy ta nejvíce ohrožená. Na mnoha místech totiž poškodila řadu výzkumných stanic a líhni mořských želv a zabrzdila či ukončila již rozběhnuté programy

na jejich záchranu. Mezi lidskými oběťmi tsunami jsou i pracovníci těchto stanic a líhni. Terénní stanice v Campbell Bay na ostrově Great Nicobar byla jednou z nejvýznamnějších institucí jihovýchodní Asie zabývajících se chovem karet zelenavých (*Lepidochelys olivacea*) a kožatek velkých (*Dermochelys coriacea*). Tsunami ji zcela

zničila a šest ze sedmi jejích pracovníků včetně čtyř vědců smetla do moře. Jediný, který přežil s těžkými poraněními, byl 17 dní pohřešován. Hnízdní pláž Kosgoda na jižním pobřeží Srí Lanky, o kterou pečuje The Turtle Conservation Project, byla totálně zdevastována, když se přes ni přehnala šest metrů vysoká vlna. Na pláži pracovalo šest výzkumných pracovníků projektu, několik dobrovolníků ze zahraničí a 17 domorodých strážců hnízdišť. Tři strážci zahynuli. Voda zcela zaplavila i správně budovu ležící asi kilometr od pobřeží. Přírodní katastrofa téměř zničila i další dvě hnízdní pláže Rekawa

a Bundala. Řada dalších želvích stanic a odchoven na Srí Lance utrpěla značné škody. V jedné z nich vzalo za své kolem 10 000 želvích vajec a několik stovek vylíhlých želviček. V Thajsku prakticky zanikly tři stanice zaměřené na chov a výzkum mořských želv. V Koh Phra Thong byl zcela zničen italský záchranný projekt Naucrates. Dvě vědecké pracovnice projektu, Rebecku Clark z Kanady a Lisu Jones z Velké Británie, vlna smetla a zabila, když pracovaly na pláži Golden Buddha. Na námořní základně Tap Lamu, kde úspěšně probíhal záchranný program thajského námořnictva, zahynulo přes 2 000 želv ve věku od 2 měsíců do 7 let. Jedním z mála míst, které uniklo úplnému zničení, byla mořská

výzkumná stanice Gahirmatha ve východoindickém státě Orissa, nejvýznamnější zařízení pro záchranu želv v Indii. Eroze písku, způsobená obřimi vlnami, i tam zničila hnízdní pláže Babubali a Agarnasi. Biolog Kongkiat Kittiwattanawong soudí, že tsunami mohla posunout ohrožené slabnoucí populace mořských želv o další krok k vyhynutí. Členové indické

skupiny na ochranu přírody Pankaj Seksaria of Kalpvriksh přes to všechno neklesají na duchu, když říkají: Projekt na záchranu mořských želv nalézá podporu a sílu v účasti široké veřejnosti – a tak je čas začít vše budovat znovu.

Podle Protected Area Update; New and Information from protected areas in India and South Asia, No. 53, únor 2004, zpracoval

RNDr. Bohumil Král, CSc.

Fotografie k článku:

Vlevo nahoře: *Ochránci přírody pečují v různých částech světa o místa, kde se rozmnožují želvy. Náš záběr je z jedné z četných chráněných pláží v Mexiku (Foto: Martin Hovorka)*

Vpravo uprostřed: *Malá kareta překonala cestou z hnízda nebezpečný úsek na kostarické pláži a moře už má na dosah (Foto: Bohumil Král)*

Vpravo dole: *Chráněné kladiště karet zelenavých a kožatek velkých v Kostarice (Foto: Bohumil Král)*

Horké novinky

Chameleoni Jacksonovi měli opět mláďata

Ve skupině chameleonů Jacksonových (*Chamaeleo jacksoni*) se po roční

přestávce opět objevila mláďata, jedna ze samic jich 10. prosince 2004 porodila sedmnáct. Zoo Brno chová tyto nepravě živorodé ještěry od roku 1999, kdy se ujala několika desítek jedinců odchycených pašeráky v africké přírodě a zadržených celníky na

letišti v Praze. Zoo Brno odchovává chameleony Jacksonovy vcelku pravidelně, předcházející porod z konce roku 2002 byl rekordní – tehdy se narodilo 39 mláďat. V obou případech přišla na svět druhá generace narozená v zajetí. (red)

Fotografie k článku:

Mládě chameleona Jacksonova (Foto: Michal Piškula)

Jelen sibiřský dostal další družky

Dvě samice jelena sibiřského (*Cervus elaphus sibiricus*) dovezli ve čtvrtek 2. 12. 2004 už po setmění do Zoo Brno pracovníci zoologické zahrady v lotyšské Rize. Podle nepsaného zákona je manipulace se zvířaty vhodná jen za denního světla, laně proto strávily v přívěsu noc a chovatelé je až za rozbřesku vpustili do výběhu. Tam na ně čekal pár stejného druhu, s nímž příchozí zanedlouho utvořili chovné stádo. Několik prvních dnů novou a starou skupinu odděloval plot, aby si zvířata na sebe zvykla pomocí zrakových a čichových vjemů. Paroží, které by jelen asi za měsíc stejně shodil, chovatelé pro jistotu

odřezali, mohlo by se stát, že by samec některou svou novou družku napadl. Výměnou za laně cestovaly z Brna do Rigy odchovky kozorožců sibiřských. Jelen sibiřský je jedním z mnoha poddruhů jelena lesního, známého i z našich hvozdů; tyto poddruhy žijí v lesích Evropy, Asie i Severní Ameriky (tam pod indiánským názvem wapiti). Jelen sibiřský obývá poměrně rozsáhlé území jižní Sibíře od Altaje podél hranic s Mongolskem až k řece Amur. V Brně žijí tito jeleni již dlouhá desetiletí jako malá chloubka: jsou to totiž velice majestátná zvířata, mohutnější než evropští jeleni. (red)

Fotografie k článku:

Samice jelena sibiřského (Foto: Eduard Stuchlík)

Nové nádrže na Stálé akvarijní výstavě

S příchodem nového roku 2005 se na Stálé akvarijní výstavě objevila některá dílčí expoziční vylepšení. V chodbě, z níž se vchází do sklepních prostor, kde byla do konce dubna prodloužena výstava mušlí „Poklady moří a oceánů“, je nyní nově umístěna 300litrová nádrž bohatě osázená vodními rostlinami, mezi nimiž se prohání hejno neonek červených (*Paracheirodon axelrodi*). Přímou v expozici pracovníci akvarijní výstavy

založili nové akvárium pro vrubozubce paví (*Astronotus ocellatus*). Mladé rybky, které se v něm již zabydlely, měří v současnosti okolo 5 centimetrů a mají se čile k světu. Také kančíci „červení papoušci“ (*Cichlasoma* sp. Red Parrot), dlouholetí obyvatelé výstavy, dostali novou, větší a návštěvnický atraktivnější nádrž. (ček)

Fotografie k článku:

Vrubozubec paví (Foto: Jan Špaček)

Klokánci králíkovití už odchovali jedno mládě

Pár klokánek králíkovitých (*Bettongia penicillata*) si brněnská zoo dovezla v červenci 2003 ze Zoo Ohrada v Hluboké nad Vltavou, v této zahradě se klokánci rok předtím narodili. V Brně obsadili společně s drobnými australskými pěvci zebříčkami jednu z expozic v pavilonu exotických ptáků. Pár měsíců po příchodu klokánek už návštěvníci mohli v expozici vidět mládě – poprvé opustilo vak v těle matky 19. října, za tři týdny už bylo natolik samostatné, že se tam

nevracelo, ale samozřejmě stále se k matce chodilo napít mléka. Odchovy u těchto vzácných vačnatců nejsou běžné, jsme rádi, že mládě je evidentně životaschopné. Jeho matka totiž už v létě poprvé rodila, mládě však tehdy nedokázala odchovat. Klokánci králíkovití, dorůstající průměrně do délky 33 centimetrů, pocházejí z otevřených lesů a křovinaté buše jižní a západní Austrálie. Kromě období páření žijí samotářsky. Stavějí si jedno či více pozemních hnízd, chápavý ocas jim pomáhá při nošení kůry a větviček. Tuto funkci ocasu klokánci využívají i v zajetí: když jim chovatelé brněnské zoo vhodí do expozice trochu sena, hned začnou nosit stébla a v rohu ubikace si stavět hnízdo. V něm přes den odpočívají, neboť jsou aktivní hlavně v noci. Tato zvířata nepijí vodu, získávají ji pouze z potravy. V divočině se živí hmyzem a nezelenými částmi rostlin, např. semeny, cibulemi, hlízkami, pryskyřicí, během léta a na podzim si pochutnávají na podzemních houbách – pro jejich trávení jsou vybaveni zvláště uzpůsobeným předžaludkem a specifickými bakteriemi. Klokánky stejně jako ostatní faunu Austrálie ohrožují kromě úbytku biotopu zvířata zavlečená z ostatních kontinentů. Ta působí jako potravní konkurenti nebo jako predátoři, jimž se původní druhy neumějí bránit. V Austrálii sice existuje řada národních parků a rezervací, introdukovaná zvířata v nich však škodí dál. Klokánci žili původně v celé jižní a západní Austrálii, po evropské kolonizaci se ocitli na pokraji vyhubení. Sedmdesátá léta 20. století přinesla první reintrodukční snahy, kdy byli klokánci vysazeni v řadě rezervací. I když se v nich ochránáři snažili likvidovat králíky, kočky, psy, lišky a různé hlodavce, životaschopné populace klokánek o přibližně 5000 jedincích se uchytily jen na dvou malých ostrovech Wedge a Saint Peter, kde je vody Adelaidského zálivu chrání před zmíněnými škůdci. V ostatních částech Jižní Austrálie žije jen několik desítek klokánek králíkovitých. Na našem kontinentu byl pro jejich záchranu vyhlášen Evropský záchovný program (EEP) – klokánek králíkovitý tedy náleží k 18 druhům, které Zoo Brno chová v rámci EEP. Evropská populace zatím čítá jen několik desítek jedinců: v Česku má klokánky králíkovité kromě Zoo Brno a Zoo Ohrada také Zoo Olomouc. V rodičovském páru dovezeném do Brna z Ohrady jde bohužel o příbuzné jedince, naštěstí se nám koncem minulého roku podařilo získat klokánka z odlišné linie. Matka s mládětem je nyní umístěna v samostatné expozici, v původním prostoru zůstal samec, k němuž jsme přidali novou samici, přivezenou ze Zoo Riga v Lotyšsku. Chov klokánek králíkovitých by se tak mohl v Brně úspěšně rozvíjet i v budoucnu.

Bc. Eduard Stuchlík

Fotografie k článku:

Samice klokánka králíkovitého s mládětem (Foto: Igor Zehl)

Zřizovatel podpořil naši strategii

Zřizovatel brněnské zoo v minulém roce schválil obsáhlý strategický materiál, který nastiňuje, jakým směrem by se měla zahrada nadále ubírat. Pro chovatelský úsek je nejdůležitější částí Strategie rozvoje Zoo Brno pasáž o expoziční koncepci, kterou zpracoval RNDr. Bohumil Král, CSc., již v roce 2000. Přesto je uskutečňování záměrů, podle nichž se má zoo přebudovat ve špičkové zařízení svého druhu, stále jen na začátku. Největší překážkou je nízký

počet vhodných ubikací, přičemž vznik nových zařízení závisí na rozpočtových možnostech města. Přesto chceme oživit a v rámci daných možností začít plnit cíle schváleného dokumentu. Jelikož se nemůžeme pustit do velkých projektů typu jihoasijské džungle v pražské Tróji či sloniho areálu v ostravské zoo, nezbyvá než vytvořit úspornou metodiku, která by rovněž zatraktivnila expozice a přilákala návštěvníky. Prvním krokem je postarat se o zvířata, která již v zoo máme, a vytvořit pro ně prostorné výběhy, voliéry a ubikace a zajistit jim co největší pohodu. Znamená to například doplnit výběhy velkých parohatých zvířat a kopytníků zavěšenými kládami pro trkání a vytloukání parohů, vybudovat mělké bazény ve voliérách a další výběhy, voliéry a ubikace vybavit různými hračkami vhodnými pro vybrané druhy zvířat. Například míče a obruče pro lachtany jsme už zakoupili, dále je například ověřeno, že třeba tygr si dokáže pohrát s míčem vyrobeným z hasičské hadice a zavěšeným ve výběhu. Nepřeberné jsou možnosti hravého podávání potravy: ryba v ledové krychli pro medvědy, do bavlněného mpu zamotané drobné kousky ovoce, to vše zavěšeno v ubikaci opic. Pro ně může být rozptýlením třeba také perforovaný tenisák naplněný krmivem... Počítáme s iniciativou samotných chovatelů jak při vytváření dekorací či opičích hlavolamů, tak při návrzích na úpravy chovných zařízení. Při odstraňování zastaralého oplocení a rozšiřování výběhů a voliér chceme myslet i na návštěvníky, pro něž je třeba vytvořit vyhlídky bez mříží a jiných překážek bránících pohledu na zvíře. Již loni se něco podobného podařilo při úpravě jihoamerického výběhu. Letos rozšíříme ohradu bizonů a dobudujeme u ní příkop, dokončíme terénní úpravy ve výběhu pro koně Převalského a jejich stáj dostane tvar jurty. Utopíí snad není ani plynofikace a rekonstrukce starší ubikace na zázemí pro tapíry, které by se pak začlenilo do zmíněného společného výběhu fauny Jižní Ameriky. Dětskou zoo hodláme rekonstruovat tak, aby si děti měly

kde hrát, aby si mohly zvířata pohladit a ta aby přitom měla možnost stáhnout se do soukromí. V našich projektech je řada expozic domácích zvířat, do nichž mohou děti vstupovat, kde však má zvíře na vybranou, zda bude s nimi skotačit, či se uchýlí do koutku chráněného přepážkou, která může být i průhledná. Zoo můžeme zatraktivnit rovněž rozšířením předváděného a komentovaného krmení. K lachtanům by se tak mohly připojit opice – ať už šimpanzi nebo lemuři – a snad i některé šelmy, jako

hnědí a lední medvědi, a také plazi, například krokodýli. V dalších letech dojde snad i na rekonstrukce a náročnější investice, kdy začneme budovat výběhy pro medvědy kodiaky, rysy kanadské, rosomáky a další severské šelmy.

Ing. František Slavič

Fotografie k článku:

Vlevo nahoře: Jedno z terárií v pavilonu Tropiccké království (Foto: Michal Piškula)

Vpravo uprostřed: *Výběh tygrů (Foto: Eduard Stuchlík)*

Vlevo dole: *Výběh vlků (Foto: Eduard Stuchlík)*

© ZOO Brno, 2001

webmaster: Faster CZ, s. r. o. /www.faster.cz/